

ABSZTRAKTOK

**1956 és a szocializmus: válság és újragondolás konferencia, Eger
2016. szeptember 8–10.**

Szigethy Zsófia
Szabadtéri Néprajzi Múzeum
szigethy.zsofi@szm.hu

Kockaház - tisztaház. A lakáshasználat változása a mezőkövesdi kistérségben

A 20. század közepétől Magyarországon a politikai, társadalmi és gazdasági változások erőteljes hatással voltak a paraszti élet minden területére, így a lakáskultúrára is. Megváltozott a munkaszervezet, az iparból és mezőgazdaságból élők aránya radikálisan az előbbi javára változott, új, korábban ismeretlen társadalmi csoportok jelentek meg (pl. ingázók). Az '50-es és '60-as években építkezők merőben más körülmények között kezdtek neki az otthonteremtésnek, mint az egyvel idősebb generáció, azonban sok esetben a házról való hagyományosan öröklött elképzelések tovább éltek az új környezetben is.

A megváltozott házépítési körülmények (építőanyag, utcakép, társadalmi-közösségi elvárások) hatására a falvakban – és sok esetben a külvárosokban is – egy differenciáltabb funkciójú lakóhelyiségeket tartalmazó, a korábbi táji típusokhoz képest homogénebb lakóépület, az ún. kockaház vált uralkodóvá. Korábban a tájra jellemző ház szoba-konyha-kamra felosztású volt, ahol egy helyiség több funkciót is betölthetett: a szoba egyszerre lehetett a tisztálkodás, az evés, az alvás, vendégfogadás, vagy társas munkák színtere. A kockaházban viszont volt külön fürdőszoba, konyha, lakószoba, és ebédlő, valamint előszoba, és emellett kamra is. Az új elrendezést az újfajta, a kornak megfelelő bútorok is indokolták. Előadásomban ezen jelenségek elemzésével arra keresek választ, hogy az újfajta, az '50-es évektől a falvakban megjelenő lakáshasználatban hogyan reprezentálódnak a lakáskultúráról való öröklött, hagyományos paraszti elképzelések.

Aranyos Sándor
Szabadtéri Néprajzi Múzeum
aranyos.sandor@szm.hu

A lakáskultúra változásai a villamos energia bevezetésével, a 20. század második felében. "... ha kigyúlnak a színes fények!"

A lakáskultúra 20. századi változásvizsgálata során kiemelt fontossággal bír annak az értelmezése, hogyan valósítja meg önmagát az egyén saját vagy bérelt házában, lakásán belül. Milyen életstratégiát alakít ki, erről hogyan árulkodik lakott környezete, hiszen a tárgyi milió átalakulását, az életkörülmények megváltozása előzi meg, „a lakáskultúra az életmód reprezentációja, a lakberendezési elemek, a tárgyegyüttesek, a közöttük élő emberek életvezetési szokásairól vallanak.” Egy adott szociokulturális környezethez kapcsolódó változásokat vetítem le – az elektronikus eszközök által elindított átalakulások függvényében – a lakásbelső tárgykultúrájára és tárgyhasználatára. A lakáskultúra és a villamosítás összefüggéseinek értelmezésében, a második világháború utáni évtizedek hoztak alapvető fordulatot. Ekkor kezdődött a vidéki települések, épületek, háztartások széles körre kiterjedő villamosítása, illetve az elektromos készülékek tömeges elterjedése is erre az időszakra tehető. A villamos árammal működő berendezések közül a rádió, a televízió, a mosógép és a hűtőszekrény megjelenésének következtében módosuló változásokra koncentrálok.

ABSZTRAKTOK

**1956 és a szocializmus: válság és újragondolás konferencia, Eger
2016. szeptember 8–10.**

**Bata Tímea
Néprajzi Múzeum
batatimi@yahoo.com**

„A hagyományok miatt mindenki ment nászútra. Ki ide, ki oda, SZOT-üdülőbe, céges üdülőbe”: szociálturizmus és nászút

Előadásom fókuszában a 1970-es évektől a rendszerváltásig terjedő időszak magyarországi nászútja áll, amikor az ország lakosságának meghatározó része számára intézményesült a nászút gyakorlata. A szocialista berendezkedés szakított a korábbi életmóddal, megtörte és átalakította az európai mintákhoz igazodó korábbi nászutatási normákat is.

A vizsgált korszakra jellemző a hagyományoktól való gyorsabb ütemű eltávolodás, mely a falvakban élők mindennapjait is átalakította. A nászút népszerűvé válásában fontos szerepet játszott a Kádár-korszak idejében megjelenő (új) szabadidő fogalom, az új családszerkezet és új fogyasztási szokások, a részleges, nemzetközi trendekhez is igazodó belföldi „tömegturizmus” elterjedése. Az állam a házasságkötést (és közvetve a gyermekvállalási kedvet is) extra állami lehetőségekkel igyekeztek vonzóvá tenni: fiatal házaspárok könnyebben juthattak lakáshoz, üdülési beutalóhoz is. A korszak meghatározó belföldi nyaralási formáját jelentette az ún. szociálturizmus, mely az 1950-es évektől a munkás-, kevésbé tehető és vidéki családok utazási modelljének kialakításában is meghatározó szerepet játszott. A két tendencia hatására a vidéken addig majdhogynem ismeretlen nászutatás kevesebb, mint egy évtized alatt, az 1970-es évek derekára a lakosság egy meghatározó hányada számára is általánossá és elérhetővé vált. Előadásomban vázolom a szociálturizmus hátterét, kiépülését és a specializáció hatására létrehozott nászutas üdültetés helyzetét. Saját kutatásomra (interjúk, kérdőíves felmérés) és archívumi anyagokra alapozva mutatom be a korszakra jellemző nászút-típusokat: az állami keretbe illeszkedő SZOT- és vállalati üdültetést, az egyéni formáknak teret adó kereskedelmi üdültetést, kölcsönkapott baráti nyaralókban történő nászutat és a kuriózumnak számító külföldi utazást.